

STORTINGET

Innst. 143 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:12 S (2019–2020)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arild Grande, Rigmor Aasrud, Lise Christoffersen, Elise Bjørnebekk-Waagen og Magne Rommetveit om opprydding i innleieregelverket

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som begrenser innleie til kun å være tillatt ved rene vikariater, mellom produksjonsbedrifter og etter avtale med tillitsvalgte i virksomheter bundet av landsomfattende tariffavtale med fagforening med innstillingsrett.
2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med strakstiltak for å forby all innleie fra bemanningsforetak i byggebransjen i Oslofjordområdet.
3. Stortinget ber regjeringen kartlegge omfanget av innleie fordelt på bransjer over hele landet og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.
4. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for å ekskludere aktører som har brutt innleieregelverket, fra framtidige offentlige kontrakter.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 15. november 2019 om statsrådens vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 2. desember 2019 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det 11. desember 2019 avholdt høring i saken. Følgende deltok på høringen:

- Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
- NHO Service og Handel
- Hovedorganisasjonen Virke
- Arbeidsgiverforeningen Spekter
- Norsk Industri
- Byggenæringens Landsforening (BNL)
- NELFO
- NHO Reiseliv
- Landsorganisasjonen i Norge (LO)
- Fellesforbundet
- EL og IT Forbundet
- Norsk Arbeidsmandsforbund.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise Christoffersen, Arild Grande og Stine Renate Håheim, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tonning Riise, fra Fremskrittspartiet, Gisle Meininger Saudland og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Kristelig Folkeparti, Torill Selsvold Nyborg, viser til Represen-

tantforslag 12 S (2019–2020) om opprydding i innleieregelverket.

Komiteen viser til at faste ansettelser skal være et grunnleggende fundament i det norske arbeidslivet. Faste ansettelser gir trygghet og forutsigbarhet i hverdagen for arbeidstakere i Norge. Komiteen viser til at brudd på regler om innleie er alvorlig, og at arbeidslivet må ha klare regler slik at omgåelse av reglene ikke er mulig. Komiteen understreker at det er et politisk ansvar å sørge for at reglene om innleie er innrettet slik at de ikke er gjenstand for systematisk omgåelse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at til tross for at faste, hele ansettelser er hovedregelen i norsk arbeidsliv, vil det alltid være behov for å kunne tilpasse bemanning til midlertidige behov. Dette kan dreie seg om prosjekter av ulik varighet og sesongtopper, som kommer i tillegg til å dekke opp for sykefravær og permisjoner gjennom vikariater eller midlertidige stillinger.

Flertallet viser til at innleie svært ofte forekommer der det er mangel på kompetent arbeidskraft eller man trenger å forsterke egen organisasjon midlertidig, fra store anleggsarbeider og industrioppdrag til digitaliseringsprosjekter i offentlig sektor. Forslaget om å begrense innleie til å kun være tillatt ved rene vikariater vil i praksis føre til et forbud mot å kjøpe tjenester og ekspertise forbundet med små og store prosjekter der man har midlertidige behov for ressurser og kompetanse som en virksomhet ikke ellers har behov for. Forslaget baserer seg i altfor stor grad på utfordringer i enkelte bransjer, mens generelle lover og reguleringer rammer alle bransjer overalt. Dette vil særlig gå utover bedrifter og næringer i distriktene, der muligheten for å påta seg store industrioppdrag kan gi innleiebehov som også trykker faste arbeidsplasser lokalt. Det er full adgang til å avtale innleie mellom produksjonsbedrifter, men både sesonger og konjunkturer har det med å utløse de samme behovene samtidig i mange regioner. Dermed vil en begrensning av innleie til mellom produksjonsbedrifter mest sannsynlig også begrense de samme produksjonsbedriftenes mulighet til å ta oppdrag, og dermed hindre vekst og verdiskaping i store deler av Norge.

Flertallet viser til at innleie fra bemanningsforetak er en gjennomregulert tilknytningsform i arbeidslivet, der den innleide har et fast arbeidsforhold i bemanningsforetaket. Arbeidsforholdet i bemanningsforetaket skal i henhold til loven som hovedregel være løpende og tidsbegrenset, og den ansatte skal være sikret forutsigbarhet for arbeid i form av et reelt stillingsomfang.

I Fafo-rapporten 2019:25 Bemanningsstrategier i små og mellomstore industribedrifter i Hordaland, fant Fafo at bedrifter som ikke benyttet seg av innleie fra bemanningsforetak, erfarte større arbeidspress blant egne

ansatte, med mer bruk av avvikende arbeidstid og overtid enn for sammenlignbare bedrifter hvor det var aksept for innleie fra bemanningsforetak. De fant også at både tillitsvalgte og bedriftsledere mente at innleie gir bedriften fleksibilitet som reduserer sannsynligheten for permitteringer og oppsigelser i perioder der det er færre oppdrag. Ved varig økning av arbeidsoppdrag var økning av egen grunnbemanning å foretrekke fremfor innleie. Dette bekrefter at faste, hele stillinger ikke bare er hovedregelen i norsk arbeidsliv, men at næringsliv og bedriftsledere ser på dette som et gode.

I høringsinnspillene kommer det også tydelig frem at både en bransjespesifikk og geografisk avgrensning kan være første skritt på veien til en omfattende ny regulering. EL og IT Forbundet skriver i sitt høringsvar:

EL og IT Forbundet vil samtidig påpeke at et forbudet mot innleie i bemanningsbyråer som kun gjelder byggebransjen i Osloregionen, fort kan føre til at problemene i denne bransjen flyttes til andre steder i Norge. Derfor mener vi primært at forbudet må omfatte hele landet og flere bransjer.

Flertallet viser til at forslagsstillerne henviser til en rapport fra 2017 der man kan lese at 85 pst. av all innleie i Oslofjordområdet har foregått ulovlig. Rapporten er dermed fra før innstramminger i innleiereglementet ble vedtatt. Forslaget om å forby all innleie fra bemanningsforetak i byggebransjen i Oslofjordområdet er med andre ord lite treffsikkert og rammer de seriøse aktørene i byggenæringen som er avhengig av innleie for å ferdigstille eller få nye oppdrag. Ifølge Byggenæringens Landsforening vil forslaget innebære meget uheldige og dels dramatiske konsekvenser for bedriftene i byggenæringen.

Flertallet viser til at når det gjelder kartlegging av omfanget av innleiet har Arbeids- og sosialdepartementet over flere år gjennomført ulike forskningsprosjekter om tilknytningsformene i arbeidslivet, inkludert forsøk på å fastslå omfanget av innleie. Fafo har gjennomført et prosjekt med tall til og med 2017, hvor den totale innleieandelen er estimert til å være om lag 1,5–2 pst. av alle årsverk i norsk arbeidsliv, med betydelige variasjoner mellom næringer. Når det gjelder bransjevis kartlegging, finnes det tall fra enkelte bransjer og regioner. Institutt for samfunnsforskning skal kartlegge utviklingen i bruken av ulike tilknytningsformer i arbeidslivet. Her vil omfang og utvikling over tid i bruken av blant annet innleie fra bemanningsforetak bli belyst gjennom analyse av registerdata og utvalgsundersøkelser. Prosjektet vil pågå til og med 2022 og gjennomføres i samarbeid med partene i arbeidslivet. På oppdrag fra departementet har Fafo gjennomført en kartlegging av hvordan bestemmelser om innleie og midlertidig ansettelse håndheves. I tillegg har regjeringen satt ned et partssammen satt utvalg for å gå gjennom utfordringer i endringer i

bruken av tilknytningsformer i arbeidslivet, herunder også innleie. Utvalget skal også gjennomgå rammeverket for ulike tilknytningsformer for dem som utfører arbeid, og for arbeidsgiveransvar og organisering av arbeid og virksomhet, og vurdere om dette er tilstrekkelig tydelig, hensiktsmessig og tilpasningsdyktig både for dagens og framtidens arbeidsliv. Utvalget skal levere sin utredning i form av en NOU innen 1. juni 2021. Helheten i dette arbeidet ivaretar langt på vei forslaget om å kartlegge omfanget av innleie.

Flertallet viser til at det er et uttalt mål fra regjeringen å bruke offentlige kontrakter for å fremme innovasjon, bærekraft og seriositet i arbeidslivet, som blant annet omtalt i Meld. St. 22 (2018–2019) Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser. Anskaffelsesregelverket gir i dag mulighet til å ekskludere useriøse leverandører eller tilbud dersom det kan dokumenteres at leverandøren har begått alvorlige eller gjentatte brudd på bestemmelser om miljø, arbeidsforhold eller sosiale forhold som følger av nasjonale regler, EØS-regler, tariffavtaler eller internasjonale avtaler, eller leverandøren for øvrig har begått alvorlige feil som medfører tvil om dennes yrkesmessige integritet.

Flertallet viser til at innleiereguleringen nylig har vært strammet inn, at partene i byggenæringen i fellesskap har iverksatt flere viktige og målrettede tiltak gjennom blant annet BNL og Fellesforbundets felles anbefalinger for godt innkjøp av innleie i byggenæringen, at det allerede er ulike prosjekter for kartlegging av innleie, og at anskaffelsesregelverket allerede i dag gir adgang til å ekskludere useriøse aktører i offentlige tilbud og anbud.

Flertallet avviser på denne bakgrunn forslagene som er lagt frem.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at enkelte bransjer og sektorer i for stor grad er preget av innleie.

Disse medlemmer merket seg under høringen til representantforslaget at det var bred oppslutning om forslag nr. 3. Det ble påpekt av flere av partene fra begge sider i arbeidslivet at det er behov for en grundig undersøkelse av omfanget av inn- og utleie i det norske arbeidsmarkedet. Det ble videre påpekt fra arbeidsgiversiden at det ville vært mer gunstig for debatten om innleie dersom man hadde omforente og oppdaterte tall.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge omfanget av innleie fordelt på bransjer over hele landet og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Disse medlemmer erfarer at en del aktører omgår innstrammingene i innleieregelverket som ble gjel-

dende fra 1. januar 2019, gjennom å benytte unntaksadgangen § 14-12 første ledd i arbeidsmiljøloven og begrunne dette med at arbeidet er av midlertidig karakter. Dette er en klar omgåelse av kravene som ligger i arbeidsmiljøloven ved bruk av innleie og intensjonen bak endringen av arbeidsmiljøloven § 14-12 andre ledd. Disse medlemmer mener innleie, skal begrenses til kun å være tillatt ved rene vikariater, mellom produksjonsbedrifter og etter avtale med tillitsvalgte i virksomheter bundet av tariffavtale med fagforening med innstillingsrett.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som begrenser innleie etter § 14-12 første ledd til kun å dekke opp rene vikariater, jf. arbeidsmiljøloven § 14-9 andre ledd bokstav b.»

Disse medlemmer viser til en rapport fra Elektromontørenes forening Oslo og Akershus, Heismontørenes fagforening (EL og IT Forbundet), Rørleggernes Fagforening avdeling 605, Tømrer og Byggfagforeningen avdeling 601 og Oslo Bygningsarbeiderforening avdeling 603 (Fellesforbundet) høsten 2019. Tallene som kommer frem i undersøkelsen, er skremmende og beskrivende for hvordan bruk av bemanningsbyrå har erstattet tradisjonelle ansettelsesforhold i enkelte bransjer og geografiske områder i Norge. Disse medlemmer mener man må stoppe bruken av alternative arbeidsforhold hvis man skal bevare hovedregelen i norsk arbeidsliv om faste ansettelser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på bakgrunn av dette følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med strakstiltak for å forby all innleie fra bemanningsforetak i byggebransjen i Oslofjordområdet og andre pressområder og i bransjer hvor bruken av bemanningsforetak er omfattende.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til NHO Service og Handels høringssvar, hvor de omtaler utfordringen med bruk av underleverandører som gjemmer seg bak å være bemanningsforetak for å omgå kravet til antall underleverandører. I forskrift om offentlige anskaffelser (anskaffelsesforskriften) § 19-3 (1) går det klart frem at:

«Oppdragsgiveren skal stille krav om at leverandørene kan ha maksimalt to ledd i leverandørkjeden under seg når leverandøren skal utføre bygge- og anleggsarbeider eller renholdstjenester som er omfattet av CPV-kode 90910000 (rengjøring).»

Disse medlemmer mener det er problematisk at bedrifter bruker bemanningsforetak for å unngå kravet om maksimalt to underleverandører. Et viktig tiltak for å sikre hele og faste ansettelse, trygghet i arbeidslivet og gjennomsiktighet i leverandørleddet er at alle opptrer i henhold til lov og forskrift.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for å motvirke at bedrifter gjennom bruk av bemanningsforetak organiserer seg unna kravet om maksimalt to underleverandører i offentlige kontrakter.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er problematisk at aktører med gjentatte brudd på innleieregelverket fortsetter å operere som tilbydere. Ved flere anledninger har vi sett brudd på allmenngjøringsloven, blant annet ble det ved utbyggingen av det nye nasjonalmuseet påvist at innleide arbeidstakere hadde en lønn på 99 kroner i timen, mens den allmenngjorte tariffen er på 184,36 kroner. Disse medlemmer mener at gjentatte brudd på innleieregelverket også i etterkant av innstrammingen som ble gjort 1. januar 2019, viser at det ikke er sterke nok sanksjonsmuligheter overfor bemanningsforetak som bryter loven.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for å ekskludere aktører som gjentatte ganger har brutt innleieregelverket, fra fremtidige offentlige kontrakter.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til den siste tids oppslag i Verdens Gang, hvor det er avdekket at personer som er fratatt retten til å drive næringsvirksomhet for resten av livet, har spilt sentrale roller i selskap som har levert på offentlige kontrakter. Disse medlemmer synes det er urovekkende at dette er mulig i en tid hvor vi har større tilgang på informasjon enn noen gang før. Disse medlemmer er skuffet over regjeringen, som ikke har gitt Arbeidstilsynet hjemmel til å føre tilsyn med innleiereglene, men begrenset Arbeidstilsynets handlingsrom gjennom kutt i politikken som føres i den såkalte ABE-reformen. Regjeringen har heller ikke fulgt opp Stortingets vedtak om å åpne konkursregisteret slik at det blir enklere å avdekke om tilbyder har brutt arbeidsmiljøloven, til tross

for at dette ble vedtatt av Stortinget for over to år siden. Disse medlemmer er bekymret over at regjeringen har svekket fagforeningsfradraget og fjernet adgangen til kollektiv søksmålsrett. Disse medlemmer mener at dette forsterker problemene i arbeidslivet og at regjeringen har sviktet i kampen for det organiserte arbeidslivet og mot utnytting av arbeidstakere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen har hatt forslag om å styrke håndhevingen av innleiereglene på høring. Forslaget gir Arbeidstilsynet myndighet til å føre tilsyn med at reglene om innleie og likebehandling overholdes, og til å gi pålegg og reaksjoner ved brudd på reglene. Dette vil styrke kontrollen med innleiereglene og sørge for en mer effektiv etterlevelse av regelverket.

Flertallet viser til at det er enighet om at leverandører som driver i strid med lover og regler, ikke bør få levere til det offentlige, og at det offentlige selv skal underbygge et seriøst og anstendig arbeidsliv. Derfor finnes det allerede flere bestemmelser som skal bidra til dette i regelverket for offentlige anskaffelser, blant annet egne forskriftsbestemmelser om lønns- og arbeidsvilkår og begrensninger i antall ledd for særlig utsatte sektorer. Det er også flere avvisningsregler i anskaffelsesregelverket ment for å ekskludere nettopp useriøse leverandører eller tilbud, jf. anskaffelsesforskriften §§ 24-2 og 24-8, som gjør at en leverandør kan avvises dersom det kan dokumenteres at leverandøren har begått alvorlige eller gjentatte brudd på bestemmelser om arbeidsforhold, tariffavtaler, EØS-regler eller sosiale forhold som følger av nasjonale regler. Dermed skal muligheten for å ekskludere useriøse aktører være ivaretatt, men eksisterende regelverk må følges opp.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at et velorganisert arbeidsliv er en forutsetning for et trygt familieliv. Gjennom mange tiår har politiske flertallsvedtak i Stortinget gitt et mer velorganisert arbeidsliv i Norge sammenlignet med forholdene i sydeuropeiske land. Senterpartiet har helt fra 1970-tallet arbeidet for faste ansettelse og klare avgrensninger for bruk av midlertidige ansettelse. Gjennom endringer i arbeidsmiljøloven med virkning fra år 2000 ble det imidlertid tillatt å bruke vikarbyråer i norsk arbeidsliv, både ved midlertidige oppdrag og ordinært arbeid. Det har blitt økt bruk av vikarbyråer hvor de ansatte ikke har trygghet for arbeidsinntekt fordi stillingsandelen ikke har vært definert. Senterpartiet har siden 2013 fremsatt en rekke forslag for å styrke arbeidsmiljøloven som en vernelov, samt fulgt opp LO-kongressens vedtak om at norske lover, forskrifter og tariffavtaler skal være overordnet EØS-regler og EU-lovgivning på arbeidslivsområdet. Bare gjennom nye og

tydeligere lovregler vil arbeidslivets parter og myndighetene gis redskaper som sammen med en sterkere fagbevegelse, gjør at man kan nå målet om et velorganisert arbeidsliv. Stortinget vedtok i juni 2018 endringer i arbeidsmiljøloven som definerer at fast ansettelse er løpende og tidsbegrenset, og at arbeidstaker sikres forutsigbarhet for arbeid i form av et reelt stillingsomfang. Videre slo Stortinget fast at vikarbyråer fortsatt ikke skal kunne ansette arbeidsfolk midlertidig. Senterpartiet var sterkt medvirkende til disse lovvedtakene og vil påse at regjeringen følger opp vedtakene i praksis. Senterpartiet har flere ganger de siste årene fremsatt lovforslag for å gi Arbeidstilsynet hjemmel til å føre tilsyn med, og håndheve, innleie fra vikarbyråer. Det er på høy tid at lovforslaget, som har vært på høring, oversendes Stortinget for behandling, slik at Arbeidstilsynet endelig kan få nødvendig hjemmel til å håndheve innleiebestemmelsene i arbeidsmiljøloven.

Dette medlem viser til at Senterpartiet tar inn over seg det mest grunnleggende problemet i norsk arbeidsliv, nemlig at vi i dag har ukontrollert arbeidsinnvandring fra EØS-området utenfor Norden. Senterpartiet arbeider for kontrollert arbeidsinnvandring til Norge.

Dette medlem viser til at EØS-avtalen har blitt et økende problem for det velorganiserte norske arbeidslivet etter østutvidelsen. Bransje etter bransje blir negativt berørt av denne arbeidsinnvandringen. Lønns- og arbeidsforholdene svekkes i bransjer med stor arbeidsinnvandring. Bevisstheten blant arbeidsfolk om dette blir heldigvis stadig større. Siste landsmøte i Fellesforbundet gjorde viktige innstrammingsvedtak.

Landet trenger en mer offensiv arbeidslivspolitik, fordi et velorganisert arbeidsliv er forutsetningen for et trygt familieliv. De som kommer til Norge for å jobbe, skal på forhånd legge frem en fast ansettelse på heltid eller deltid hvor det fremgår hva som er lønns- og arbeidsforhold, og dokumentere sikkerhet for hvor de skal bo. Senterpartiet er åpne for bedre forslag for å kontrollere arbeidsinnvandringen slik at både næringslivet får det de trenger av arbeidsfolk som ikke finnes i Norge, og at viktig utenlandsk arbeidskraft ikke ødelegger den norske modellen.

Dette medlem mener Stortinget må styre arbeidslivspolitikken. På samme måten som vi har et varemarked har vi et arbeidsmarked. Begge markeder må få sine rammevilkår fastlagt av flertallsvedtak i Stortinget. Dette er en helhet som vi må ivareta for å sikre både et sterkt næringsliv og trygge arbeidsplasser.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at handlingsplaner mot sosial dumping hittil i stor grad har vært mislykket for å sikre den norske arbeidslivsmodellen. Denne måten å utnytte handlingsrommet i EØS-av-

talen på har ikke fungert slik Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er behov for.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet arbeider for faste, hele stillinger og for å hindre at innleide arbeidsfolk fra bemanningsbyråer erstatter innleiebedriftens egne, fast tilsatte. I dag er det mulig å leie inn arbeidsfolk fra bemanningsbyråer med hjemmel i § 14-12 (2) under forutsetning av at virksomheten er bundet av tariffavtale inngått med fagforening med innstillingsrett. Denne hjemmelen blir etter Senterpartiets syn likevel misbrukt ved at bemanningsbyråene brukes til å erstatte ordinære, faste stillinger. Senterpartiet vil derfor oppheve denne paragrafen.

Dette medlem viser videre til at Senterpartiet vil erstatte bemanningsbyråer med vikarbyråer slik intensjonen var i forarbeidet til Blaalid-utvalget. Dette medlem mener vikarbyråer skal kunne brukes med hjemmel i arbeidsmiljøloven § 14-12 (1) til å dekke opp midlertidige stillinger som er vikariater etter § 14-9 (2) bokstav b. I dag er det mulig å bruke bemanningsforetak med hjemmel i § 14-12 (2).

Dette betyr at vikarbyråer med faste ansatte kan brukes til å dekke opp bedriftens vikariater etter § 14-9 (2) bokstav b. Her er det viktig å presisere at dette gjelder vikariater knyttet til bestemte ansatte som har eksempelvis studiepermisjon, foreldrepermisjon eller ved sykefravær.

Bemanningsbyråene må forbys og erstattes med vikarbyråer som har faste ansatte som tilbys bedrifter som trenger folk for å dekke opp vikariater i henhold til arbeidsmiljøloven. Dermed er vi tilbake til basis for begrunnelsen som Blaalid-utvalget på 1990-tallet brukte for å oppheve arbeidsformidlingen sitt arbeidsformidlingsmonopol.

Dette medlem vil understreke at Senterpartiet legger til grunn at denne viktige endringen må forberedes ved at bedriftene gis nødvendige rammebetingelser for god lønnsomhet og et offentlig utdanningstilbud for sitt behov av fagfolk som er bosatt i Norge. Her må vi få en bransjevis gjennomgang som synliggjør behovet for endringer på en helhetlig måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er ikke overrasket over påvist sosial dumping for innleide arbeidstakere, ettersom Arbeidstilsynet hverken har lovhjemmel eller praksis for å kontrollere at bedriftene har lovlig innleide arbeidstakere. I henhold til allmenngjøringsloven fører Arbeidstilsynet tilsyn med at lønns- og arbeidsvilkår som følger av vedtak om allmenngjøring, blir overholdt. Arbeiderpartiets, Senterpartiets og Sosialistisk Venstrepartis tidligere forslag til ny arbeidsmiljøloven § 18-6 (1) gir Arbeidstilsynet de nødvendige lovhjemlene til å håndheve innlei-

ebestemmelsene i arbeidsmiljøloven, jf. også regjeringens tidligere refererte høringsforslag. Sanksjonsmulighetene overfor bemanningsforetak som bryter dette lovverket, må forsterkes.

Disse medlemmer erkjenner at det er regjeringens vilje å legge til rette for et mer useriøst arbeidsliv. Regjeringen har heller ikke fulgt opp Stortingets vedtak om å åpne konkursregisteret slik at det blir enklere å avdekke om tilbyder har brutt arbeidsmiljøloven, til tross for at dette ble vedtatt av Stortinget for over to år siden. Disse medlemmer vil påpeke at samtidig som regjeringen har gjennomført det som er referert over, har den svekket fagforeningsfradraget og fjernet adgangen til kollektiv søksmålsrett. Disse medlemmer vil understreke at dagens regjering ikke på noen måte er i front for å fremme et organisert arbeidsliv som gir anstendige forhold for arbeidstakerne.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har hatt på høring forslag om å gi Arbeidstilsynet nødvendige lovhjemler til å føre tilsyn med at reglene om innleie og likebehandling overholdes, og til å gi pålegg og reaksjoner ved brudd på reglene. Forslaget er i tråd med forslagene i Representantforslag 57 L (2018–2019), i Innst. 355 L (2017–2018), jf. Prop. 73 L (2017–2018), og Innst. 132 L (2017–2018), jf. Representantforslag 60 L (2017–2018) og Representantforslag 94 L (2017–2018). Bakgrunnen var at Arbeidstilsynet skulle sikres nødvendige lovhjemler fra samme tidspunkt som endringene i arbeidsmiljøloven om innleie fra bemanningsbyrå tok til å gjelde.

Disse medlemmer viser til at det er enighet om at leverandører som driver i strid med lover og forskrifter, ikke skal kunne levere til det offentlige, og at offentlige innkjøpere selvsagt skal stille krav i alle anbud som underbygger et seriøst og anstendig arbeidsliv. Det finnes allerede flere bestemmelser som skal bidra til dette i regelverket for offentlige anskaffelser, blant annet egne forskriftsbestemmelser om lønns- og arbeidsvilkår og begrensninger i antall ledd for særlig utsatte sektorer.

Disse medlemmer viser til at på områder med allmenngjorte tariffavtaler gjelder forskrift om informasjons- og påseplikt og innsynsrett. Etter denne skal hovedleverandør påse at lønns- og arbeidsvilkår hos virksomhetens underleverandører er i overensstemmelse med gjeldende allmenngjøringsforskrifter. Bestiller har en tilsvarende påseplikt overfor sine leverandører i tilfeller der det ikke benyttes underleverandører.

Det er også flere avvisningsregler i anskaffelsesregelverket som skal ekskludere nettopp useriøse leverandører eller tilbud, jf. anskaffelsesforskriften §§ 24-2 og 24-8, som gjør at en leverandør kan avvises dersom det kan dokumenteres at leverandøren har begått alvorlige eller gjentatte brudd på bestemmelser om arbeidsforhold, tariffavtaler, EØS-regler eller sosiale forhold som følger av nasjonale regler. Dermed er det mulig å eksclu-

dere useriøse aktører, men det forutsetter at lov og forskrift følges opp.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til sitt forslag fremmet i forbindelse med Stortingets behandling av Representantforslag 91 S (2018–2019), jf. Innst. 267 S (2018–2019), om å innføre et forbud mot bemanningsbransjen. Dette medlem mener det er viktig å få de kommersielle bemanningsbyråene ut av arbeidslivet og innføre forbud mot disse. Dette medlem mener arbeidsformidling som offentlig oppgave må styrkes. Ved behov for vikar bør reglene endres tilbake til før år 2000. På veien dit er det nødvendig å starte med strakstiltak og forbud for særlig utsatte bransjer og geografiske områder.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre de nødvendige regelendringer og legge frem forslag om nødvendige bevilgninger for å styrke arbeidsformidling som offentlig oppgave.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen kartlegge omfanget av innleie fordelt på bransjer over hele landet og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som begrenser innleie etter § 14-12 første ledd til kun å dekke opp rene vikariater, jf. arbeidsmiljøloven § 14-9 andre ledd bokstav b.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for å motvirke at bedrifter gjennom bruk av bemanningsforetak organiserer seg unna kravet om maksimalt to underleverandører i offentlige kontrakter.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for å ekskludere aktører som gjentatte ganger har brutt innleieregelverket, fra fremtidige offentlige kontrakter.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 5*

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med strakstiltak for å forby all innleie fra bemanningsforetak i byggebransjen i Oslofjordområdet og andre pressområder og bransjer hvor bruken av bemanningsforetak er omfattende.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen gjøre de nødvendige regelendringer og legge frem forslag om nødvendige bevilgninger for å styrke arbeidsformidling som offentlig oppgave.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:12 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arild Grande, Rigmor Aasrud, Lise Christoffersen, Elise Bjørnebekk-Waagen og Magne Rommetveit om opprydding i innleieregelverket – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 4. februar 2020

Erlend Wiborg

leder

Solfrid Lerbrekk

ordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

19/3690-

2. desember 2019

Svar til Stortinget vedrørende representantforslag 12 S (2019–2020) om opprydding i innleieregelverket

Jeg viser til brev fra Stortingets arbeids- og sosialkomité av 15. november 2019 der det bes om min vurdering av representantforslag 12 S (2019–2020) fra stortingsrepresentantene Arild Grande, Rigmor Aasrud, Lise Christoffersen, Elise Bjørnebekk-Waagen og Magne Rommetveit.

Jeg deler forslagsstillernes bekymring for utviklingen rundt bruken av innleid arbeidskraft i enkelte bransjer. Totalt sett er ikke innslaget av innleie stort i det norske arbeidsmarkedet. Fafo anslår at 1,5-2 prosent av alle årsverk utføres av innleide arbeidstakere fra bemanningsforetak. En praksis med høy grad av innleie i noen bransjer kan likevel medføre utfordringer for arbeidstakerne, for bransjene det gjelder og for arbeidsmarkedet generelt.

Regjeringen har de senere årene hatt fokus på utfordringene knyttet til økende innleie slik man særlig har sett i byggenæringen i Oslo-området. Regjeringen mener faste, direkte ansettelser skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv. Dette er bakgrunnen for at det er gjennomført lovendringer for å møte noen av problemstillingene som reises i representantforslaget. Med virkning fra 1. januar i år er vilkårene for innleie skjerpet. Det er også innført endringer som medfører at avtaler om "fast ansettelse uten garantilønn", som ikke gir noe garantert minste arbeidsomfang, ikke kan videreføres. Jeg forutsetter at regelverket etterlevs, og at formålet med regelendringene ikke undergraves eller omgås. Arbeidsgiver har et selvstendig ansvar å sørge for at de driver lovlig, ryddig og seriøst.

Som forslagsstillerne er inne på, jobber regjeringen samtidig med å styrke håndhevingen av innleiereglene. Et forslag om dette har vært på høring. Forslaget går ut på at Arbeidstilsynet gis myndighet til å føre tilsyn med at reglene om innleie og likebehandling overholdes, og til å

gi pålegg og reaksjoner ved brudd på reglene. Dette vil styrke kontrollen med innleiereguleringene, og vil kunne virke preventivt og effektivisere etterlevelsen av regelverket.

Når det gjelder forslagene om å forby all innleie fra bemanningsforetak i byggebransjen i Oslofjord-området, og å ytterligere begrense innleieadgangen slik forslagsstillerne legger fram, mener jeg at dette vil gi for lite fleksibilitet til virksomhetene. Forslagene innebærer blant annet at en fjerner adgangen til innleie når arbeidet er "av midlertidig karakter". Behov for å ta unna arbeidstopper kan oppstå i mange ulike bransjer og virksomheter. Også i næringer som bygg- og anlegg kan det være legitime behov for å leie inn ekstra arbeidskraft i perioder. For streng regulering kan også gå ut over fast ansatte, ved at virksomheter ikke vil kunne påta seg oppdrag som de kunne utført med en viss innleieadgang. Innleiereguleringene er som nevnt nylig endret, og jeg mener det ikke er hensiktsmessig med nye innstramminger på området nå.

Et av forslagene knytter seg til kartlegging av omfanget av innleie. Arbeids- og sosialdepartementet har over flere år gjennomført ulike forskningsprosjekter om tilknytningsformene i arbeidslivet, inkludert forsøk på å fastslå omfanget av innleie. Fafo har gjennomført et prosjekt med tall til og med 2017, hvor den totale innleieandelen er estimert til å være om lag 1,5-2 % av alle årsverk i norsk arbeidsliv, med betydelige variasjoner mellom næringer. Når det gjelder bransjevis kartlegging, finnes det tall fra enkelte bransjer og regioner. Blant annet tyder tall fra Fafo og bemanningsbransjen i NHO Service og Handel på at innleieandelen innen bygg i Oslo-området kan være 14-15 prosent i gjennomsnitt, hvilket er høyere enn landsgjennomsnittet.

Departementet har også satt i gang et prosjekt der Institutt for samfunnsforskning skal kartlegge utviklingen i bruken av ulike tilknytningsformer i arbeidslivet. Her vil omfang og utvikling over tid i bruken av blant annet innleie fra bemanningsforetak bli belyst gjennom analyse av registerdata og utvalgsundersøkelser. Prosjektet vil pågå til og med 2022, og gjennomføres i samarbeid med partene i arbeidslivet. På oppdrag fra departementet har Fafo videre gjennomført en kartlegging av hvordan bestemmelser om innleie og midlertidig ansettelse håndheves. En delrapport ble lagt fram i januar 2019 og sluttrapporten kommer i desember 2019.

Regjeringen har satt ned et *partssammensatt utvalg* for å gå gjennom de utfordringer vi ser når det gjelder endringer i bruken av tilknytningsformer i arbeidslivet, herunder også om innleie. Utvalget skal også gjennomgå rammeverket for ulike tilknytningsformer for dem som utfører arbeid og for arbeidsgiveransvar og organisering av arbeid og virksomhet, og vurdere om dette er tilstrekkelig tydelig, hensiktsmessig og tilpasningsdyktig både for dagens og framtidens arbeidsliv. Utvalget skal levere sin utredning i form av en NOU innen 1. juni 2021.

Gjennom de igangsatte tiltakene vil det gis en oversikt over bruken av innleie fra bemanningsforetak så langt tilgjengelige data gjør det mulig. Etter min vurdering fyller det pågående forsknings- og utredningsarbeidet på dette området behovet som er tatt opp i representantforslaget.

Forslagsstillerne etterlyser også tiltak for å ekskludere aktører som har brutt innleieregelverket fra framtidige offentlige kontrakter. Offentlig sektor er en betydelig markedsaktør og har et særlig ansvar for å sørge for ryddige og seriøse forhold i norsk arbeidsliv, og bidra til å bekjempe arbeidslivskriminalitet. Derfor er dette et viktig satsingsområde for regjeringen og grundig omtalt blant annet i Meld. St. 22 (20182019) Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser.

Leverandører som driver systematisk i strid med lover og regler, bør ikke få levere til det offentlige. Regelverket for offentlige anskaffelser inneholder flere bestemmelser som skal bidra til dette. Blant annet er det egne forskriftsbestemmelser om lønns- og arbeidsvilkår og begrensninger i antallet ledd for særlig utsatte sektorer. Det er også flere avvisningsregler i anskaffelsesregelverket som nettopp er ment for å ekskludere useriøse leverandører eller tilbud, jf. anskaffelsesforskriften §§ 24-2 og 24-8. For eksempel kan en leverandør avvises dersom det kan dokumenteres at leverandøren har begått alvorlige eller gjentatte brudd på bestemmelser om miljø, arbeidsforhold eller sosiale forhold som følger av nasjonale regler, EØS-regler, tariffavtaler eller internasjonale avtaler eller leverandøren for øvrig har begått alvorlige feil som medfører tvil om hans yrkesmessige integritet. Anskaffelsesregelverket ivaretar dermed muligheten til å ekskludere useriøse aktører på arbeidsmarkedet på en tilstrekkelig måte, og min vurdering er at det ikke er behov for ytterligere regulering av innleiereglene i denne sammenhengen.

Med hilsen

Anniken Hauglie

